

حذف فعل

یکی از مواردی که ما را در تشخیص تعداد جمله دچار مشکل و تردید می کند، این است که گاهی فعل ، یا برخی از اجزای جمله یا کل جمله حذف می شود:

۱- گه از دیوار سنگ آمد گه از در گهم سرپنجه خونین شد گهی سر

نگشت آسایشم یک لحظه دمساز گهی از گربه ترسیدم گه از باز

بیت اوّل چهار جمله است:

۱- گه از دیوار سنگ آمد. ۲- گه از در (سنگ آمد.) ۳- گاه سرپنجه ام خونین شد.

۴- گاهی سرم (خونین شد)

کلمات داخل پرانتز به قرینه حذف شده است

بیت دوم سه جمله است

۱- آسایش یک لحظه دمساز من نشد. ۲- گاهی از گربه ترسیدم. ۳- گاهی از باز (ترسیدم)

۲- گفت: جان پدر! تو نیز اگر بخفتی ، به از آن که در پوستین خلق افتی

پنج جمله است

۱- گفت. ۲- ای جان پدر ۳- تو نیز اگر بخوابی. ۴- بهتر (است) ۵- از آن که در پوستین خلف

افتی

فعل « است » به هنگام معنا و از کلام دریافت می شود که حذف شده است

حذف فعل

۱- حذف فعل به قرینه لفظی

در نمونه اول دیدید که فعل و برخی از اجزای جمله برای این که چندین بار تکرار نشود ، در جمله های بعدی حذف شد. در این موارد با توجه به جملات قبل یا بعد به فعل یا قسمت حذف شده پی می بریم، این نوع حذف را حذف به قرینه لفظی می گویند:

این جهان خانه خداست و فرش وی زمین است و چراغ وی ماه

از جمله ی سوم فعل « است » به قرینه جمله های قبلی حذف شده است.

۲- حذف فعل به قرینه معنوی

گاهی قرینه لفظی در میان نیست بلکه در معنا به قسمت حذف شده پی می بریم:

هرکه بامش بیش ، برفش بیش تر

از هر دو جمله فعل « است » به قرینه معنوی حذف شده است.

نمونه هایی از کتاب فارسی هفتم

۱- صبح یک روز نوبهاری بود روزی از روزهای اول سال (بود)

۲- شبی در خدمت پدر نشسته بودم و همه شب دیده بر هم نبسته (بودم) و طایفه ای گرد ما خفته (بودند)

۳- من اینجا چون نگهبانم تو چون گنج (هستی) تو را آسودگی باید مرا رنج (باید)

۴- از حرم تا مدرسه راهی نبود، تنها چند قدم (بود)

و....